

Izmaksu pamatotības un sadārdzinājuma riska novērtēšanas metodoloģija

SIA „Ernst & Young Baltic”

31.10.2008.

Ziņojums

Autortiesības:

Neatkarīgi no izmantojamajiem līdzekļiem nevienu daļu no šī dokumenta nedrīkst pavairot, pārsūtīt, pārrakstīt, uzglabāt elektroniskā meklēšanas sistēmā vai tulkot kādā citā valodā bez iepriekš saņemtās SIA "Ernst & Young Baltic" un LR Finanšu ministrijas rakstiskas atļaujas.

Nav pieļaujama dokumentā ietvertās informācijas satura pārveidošana, pārdošana, izmantošana atvasinātu darbu veidošanai. Pievienojot norādi uz oriģinālo dokumentu, atļauta dokumentā ietvertās informācijas citēšana.

© 2008, SIA "Ernst & Young Baltic". Visas tiesības aizsargātas.

Dokumenta izstrādes darba grupa:

- Daina Beļicka - Ernst & Young Baltic, partnere
- Jānis Balevičs - Ernst & Young Baltic, projektu vadītāja
- Anita Asafreja - Ernst & Young Baltic, konsultante

Kontaktpersona:

Jānis Balevičs, Ernst & Young Baltic SIA (Muitas iela 1, LV-1010, Rīga, Latvija, tel. (+371) 7043881, e-mail: janis.balevics@lv.ey.com)

LR Finanšu ministrijas
Valsts sekretāra vietniekam
Ilgonim Gaugeram
Smilšu ielā 1
Rīga, LV-1919

2008.gada 31.oktobrī

Nr. _____/_____/____/____

Par izmaksu pamatotības un sadārdzinājuma riska novērtēšanas metodoloģijas izstrādi

A.god. Gaugera kungs,

Ar šo vēlamies Jūs informēt, ka SIA „Ernst & Young Baltic” (turpmāk tekstā – EYB) saskaņā ar pakalpojuma līguma nr. FM 2007/KF-15, kas noslēgts 2007. gada 15.oktobrī, ir sagatavojis ziņojumu, kurā iekļauta izmaksu pamatotības un sadārdzinājuma riska novērtēšanas metodoloģija.

Saskaņā ar tehnisko specifikāciju un vienošanos par grozījumiem Nr.1, balstoties uz 2004.-2006. gada plānošanas periodā gūto pieredzi un spēkā esošo normatīvo bāzi, tika izstrādāta Eiropas Savienības fondu projektu izmaksu pamatotības un sadārdzinājuma riska novērtēšanas metodoloģija projektu analīzei un novērtēšanai projektu ieviešanas posmos.

Attiecībā uz mūsu sniegtajiem ieteikumiem, tikai un vienīgi LR Finanšu ministrijas vadība ir atbildīga par jebkādu lēmumu pieņemšanu un turpmāko darbību saistībā ar minētajiem ieteikumiem.

Mēs vēlētos izteikt pateicību par LR Finanšu ministrijas darbinieku atsaucību un sniegto atbalstu šī projekta veikšanā.

Ar cieņu

SIA „Ernst & Young Baltic” vārdā,

Daina Beļicka

Partnere

SATURS

1	IEVADS	5
1.1	METODOLOĢIJAS MĒRĶIS UN IZMANTOTĀ NORMATĪVĀ BĀZE	5
1.2	ESOŠĀS SITUĀCIJAS RAKSTUROJUMS	6
2	IZMAKSU PAMATOTĪBAS UN SADĀRDZINĀJUMA RISKĀ NOVĒRTĒŠANAS METODOLOĢIJA.....	10
2.1	PIRMAIS SOLIS – NOZARU UN ATBALSTA JOMU IDENTIFICĒŠANA, KURU IETVAROS PROJEKTOS PAREDZAMS AUGSTS RISKS IZMAKSU SADĀRDZINĀJUMAM.....	11
2.2	OTRAIS SOLIS – IZMAKSU PAMATOTĪBAS UN SADĀRDZINĀJUMA RISKĀ NOVĒRTĒŠANA.....	14
2.2.1	<i>1.posms - Vērtēšanas kritēriju izstrāde, aktivitātes MK noteikumu izstrāde, aktivitāšu finansējuma apguves plāna izstrāde un finansējuma apguve</i>	<i>15</i>
2.2.2	<i>2. posms - Metodisko norādījumu izstrāde projektu iesniegumu sagatavošanai</i>	<i>19</i>
2.2.3	<i>3. posms - Projekta iesnieguma un iepirkumu dokumentācijas sagatavošana</i>	<i>21</i>
2.2.4	<i>4. posms - Līgumu slēgšana ar finansējuma saņēmēju</i>	<i>22</i>
2.2.5	<i>5. posms - Projektu uzraudzība un kontrole</i>	<i>23</i>
2.3	RISKA PAKĀPES NOTEIKŠANA	24
3	NOVĒRTĒJUMA REZULTĀTU KOPSAVILKUMA IZSTRĀDE.....	26
	PIELIKUMS NR.1	27

1 Ievads

1.1 Metodoloģijas mērķis un izmantotā normatīvā bāze

Izmaksu pamatotības un sadārdzinājuma riska novērtēšanas metodoloģijas (turpmāk tekstā – metodoloģijas) mērķis ir, izvērtējot 2004.-2006.gada plānošanas perioda situāciju un pieredzi, sniegt ieteikumus, kā, nosakot prioritārās atbalsta jomas, veikt novērtējumu izmaksu pamatotībai un sadārdzinājumam Kohēzijas fonda un struktūrfondu projektos.

Metodoloģijas izmantotāji ir LR Finanšu ministrija kā Kohēzijas fonda vadošā iestāde, institūcijas, kurām LR Finanšu ministrija vai cita ES fondu vadībā iesaistīta institūcija ir uzdevusi veikt izmaksu pamatotības un sadārdzinājuma riska novērtēšanu, kā arī nozaru ministrijas, kuras veica starpniekinstitūcijas funkcijas 2004.-2006. gada plānošanas periodā un atbildīgās iestādes funkcijas 2007.-2013. gada plānošanas periodā.

Metodoloģijas sagatavošanā tika izmantoti:

1. ES un LR normatīvie akti:

- ▶ Kohēzijas fonda ietvara dokuments 2004.-2006. gada plānošanas periodam (14.02.2006.);
- ▶ Eiropas Padomes regula Nr. 1164/94 „Par Kohēzijas fonda izveidi” (16.05.1994., ar 21.06.1999. grozījumiem Nr. 1264/1999 un Nr. 1265/1999);
- ▶ Eiropas Padomes regula Nr. 1386/2002 „Par detalizētiem noteikumiem Padomes regulas EC 1164/94 ieviešanai, kas attiecas uz vadīšanas un kontroles sistēmu piešķirtajai Kohēzijas fonda palīdzībai un finanšu labojumu veikšanas procedūrai” (29.07.2002.);
- ▶ Eiropas Padomes regula Nr. 16/2003 „Par īpašiem detalizētiem noteikumiem, kas saistīti ar Eiropas Padomes regulu EC Nr.1164/94 par attiecināmiem izdevumiem projektiem, kas saņem Kohēzijas fonda līdzfinansējumu” (06.01.2003.);
- ▶ Eiropas Savienības Kohēzijas fonda projektu vadības likums (22.12.2005.);
- ▶ MK noteikumi Nr. 845 „Kārtība, kādā starpniekinstitūcija pārbauda ieviešanas iestādes iesniegtos Kohēzijas fonda projekta maksājuma dokumentus un iesniedz tos maksājumu iestādē” (10.10.2006.);
- ▶ MK noteikumi Nr. 555 „Kārtība, kādā Kohēzijas fonda projektu vadībā iesaistītās institūcijas veic projektu izdevumu izlases veida pārbaudes” (04.07.2006);
- ▶ MK noteikumi Nr. 537 „Kārtība, kādā Kohēzijas fonda vadošā iestāde izvērtē Kohēzijas fonda projekta iesniegumu” (27.06.2006);
- ▶ MK noteikumu Nr. 419 (26.06.2007.) 5. pielikums „Makroekonomiskie pieņēmumi un prognozes Latvijā izmaksu-ieguvumu un izmaksu efektivitātes analīzei Eiropas Savienības fondu projektiem”.

2. LR Finanšu ministrijas izstrādātie normatīvie akti:

- ▶ „Makroekonomiskās attīstības un fiskālās politikas pamatnostādnes 2003. – 2007. gadam” (2003.gads);
- ▶ „Ziņojums par patēriņa cenu inflācijas attīstību un samazināšanas priekšlikumiem” (05.03.2007.).

3. Iepriekšējo LR Finanšu ministrijas pasūtīto pētījumu rezultāti:

- ▶ „Eiropas Savienības fondu līdzfinansēto infrastruktūras projektu ieviešanas izmaksu pieauguma riski un to ietekme uz projektu īstenošanu” (2007.gads);

- ▶ Projekta "Ūdenssaimniecības attīstība Ventspilī, II kārtā" izmaksu-ieguvumu analīzes novērtējums un aktualizācija (2008. gads).

1.2 Esošās situācijas raksturojums

Gatavojot projekta iesnieguma dokumentāciju, lai iegūtu ES fondu finansējumu 2004. – 2006. gada plānošanas periodā, projekta iesniedzēji balstījās uz tā brīža noteiktajām makroekonomiskajām prognozēm un atbilstoši tām arī gatavoja projektu budžetu tāmes. Kohēzijas fonda ietvaros starpniekinstitūcijas un vadošā iestāde izvērtēja un Eiropas Komisija apstiprināja projektus, kuru izmaksas bija plānotas, ņemot vērā situāciju projekta iesniegšanas brīdī, bet vēlāk, realizējot projektu, daudzos gadījumos bija ievērojami lielākas. Makroekonomiskā situācija un nozaru attīstība no 2000. līdz 2006. gadam detalizēti analizēta pētījumā „Eiropas Savienības fondu līdzfinansēto infrastruktūras projektu ieviešanas izmaksu pieauguma riski un to ietekme uz projektu īstenošanu” (2007.gads), secinot galvenokārt to, ka ar 2004. gadu ir sākusies būvniecības vidējo izmaksu paaugstināšanās. 2004. gadā tās pieauga par 6,4%, 2005. gadā – par 11,4%. Saskaņā ar LR Centrālās statistikas pārvaldes datiem būvniecības izmaksu kāpumu 2006.gadā, salīdzinot ar 2005.gadu, raksturo šādi rādītāji:

- kopējais būvniecības izmaksu kāpums – 20.9%, tajā skaitā:
 - darba samaksa – 44.2%,
 - izmaksas mašīnu un mehānismu uzturēšanai un ekspluatācijai – 20.9%,
 - materiālu izmaksas – 10.1%.
- ēku celtniecībā – 22.1%,
- pazemes maģistrālo cauruļvadu izbūvē – 21.2%,
- transporta objektu izbūvē – 20.2%.
- poligonu būvniecībā – 21%;
- izgāztuvju rekultivācijā – 33%.

Straujā būvniecības cenu kāpuma dēļ projektu realizēšanā un finansējuma apguvē radās vairākas problēmas:

- ▶ Finansējuma saņēmējiem nācās saskarties ar to, ka apstiprinātajam viņu projektam ir noteikts maksimālais līdzfinansējuma apjoms no ES fondiem, kuru nav iespējams mainīt. Līdz ar to bija jāmeklē papildu finansējumu (privāto, pašvaldības, valsts budžeta), lai projekts tomēr tiktu īstenots.
- ▶ Starpniekinstitūcijām kā atbildīgajām par Kohēzijas fonda projektu īstenošanas uzraudzību un atbildīgajām par projekta administratīvo, tehnisko un finanšu vadību arī bija jāmeklē veidi, kā risināt izmaksu sadārdzinājumu, sagatavojot informatīvos ziņojumus Vadošajai iestādei un Ministru kabinetam ar pieprasījumu sniegt papildu finansējumu no valsts budžeta.
- ▶ Vadošajai iestādei jārisina jautājums sadarbībā ar Eiropas Komisiju par iespējamiem risinājumiem un finansiālu palīdzību, kā arī jāuzrauga sistēma kopumā, t.sk. kā tiek sasniegti sākotnēji noteiktie rezultāti par finansējuma efektīvu izlietojumu (ja projekts sadārdzinājuma dēļ netiek realizēts, netiek sasniegts rezultāts un ES fondu finansējums ir apgūts neefektīvi).

2007. gada 14. augustā ar MK protokollēmumu Nr. 21 „Par Eiropas Savienības finanšu resursu (strukturfondu un Kohēzijas fonda) apguvi” tika noteikts, ka atbildīgajām ministrijām, iesniedzot Ministru kabinetā papildu valsts budžeta līdzekļu pieprasījumu, lai segtu projektu izmaksu pieaugumu to kompetencē esošajos Eiropas Savienības strukturfondu un Kohēzijas fonda projektos, jānodrošina:

- ▶ Detalizētu izmaksu pieauguma aprēķinu un pamatojumu iesniegšanu;

- Informāciju par to, ka projektā ir izvērtēti alternatīvie risinājumi un ir samazināts veicamo darbu, piegāžu apjoms un projekta kvalitatīvie rādītāji, lai ierobežotu izmaksu pieaugumu;
- Eiropas Komisijas apstiprinājumu par būtiskām izmaiņām Kohēzijas fonda projektā;
- Apstiprinājumu tam, ka ir nodrošināts sadārdzinājuma segšanai nepieciešamais finansējuma saņēmēja (pašvaldības, valsts vai pašvaldību kapitālsabiedrības) līdzfinansējums.

Ekonomikas ministrija, Satiksmes ministrija, Vides ministrija un Veselības ministrija iesniedza informatīvos ziņojumus par savā atbildībā esošajiem projektiem un to izmaksu pieaugumiem, savukārt Īpašu uzdevumu ministrs Eiropas Savienības finanšu pārvaldes lietās iesniedza informatīvo ziņojumu ar ierosinājumiem par valsts budžeta līdzekļu piešķiršanu.

Ar 2007. gada 18. decembra MK sēdes protokolu Nr. 70 tika atbalstīts Īpašu uzdevumu ministra Eiropas Savienības līdzekļu apguves lietās iesniegtais ierosinājums par valsts budžeta līdzekļu piešķiršanu no 2008.gada valsts budžeta programmas 41.08.00 "Finansējums Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošanai" Eiropas Reģionālā attīstības fonda un Kohēzijas fonda projektu izmaksu sadārdzinājuma daļējam līdzfinansēšanai atbilstoši šādiem diviem pamatprincipiem:

- maksimālais pieļaujamais sadārdzinājums katram projektam tiek noteikts pēc vienotas metodikas, ņemot vērā Centrālās statistikas pārvaldes informāciju par cenu indeksiem būvniecības sektorā pa gadiem un samērojot to ar projektu īstenošanas uzsākšanas laiku. Tā kā atsevišķās nozarēs būvniecības cenu pieaugums var būt lielāks, aprēķinos tiek papildus ņemta vērā novirze 10%.

Maksimāli pieļaujamā sadārdzinājuma aprēķins

Tabula 1

Projekta sākuma gads	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007 (trešais ceturksnis)
Būvniecības cenu līdz 2007.gadam (%) pieaugums	67,6	74,9	77,3	66,7	49,5	23,7	16,3
Maksimālais pieļaujamais sadārdzinājums (%)	74	82	85	73	54	26	18

*IUMEPLS informatīvā ziņojuma dati, 14.12.2007.

- valsts budžeta līdzfinansējuma intensitāte tiek noteikta atkarībā no tās teritorijas attīstības indeksa, kurā projektu īsteno.

Valsts budžeta līdzfinansējuma likme atbilstoši teritorijas attīstības indeksam

Tabula 2

Teritorijas attīstības indekss - novadi un pilsētas	Teritorijas attīstības indekss - pagasti	Valsts budžeta līdzfinansējuma likme
zemāks par -0,716	zemāks par -0,295	75 %
-0,715 līdz 0,128	-0,294 līdz 0,232	60 %
augstāks par 0,128	augstāks par 0,232	30 %

*IUMEPLS informatīvā ziņojuma dati, 14.12.2007.

Pielietojot noteikto metodiku (izņemot papildu finansējuma piešķiršanu Satiksmes ministrijai 2006. gadā), kopumā no valsts budžeta līdzekļiem izmaksu sadārdzinājuma segšanai tika piešķirti:

Tabula 3

Ministrija, kuras pārziņā esošajiem projektiem bija nepieciešama izmaksu sadārdzinājuma segšana	Pieprasītais finansējuma apjoms (LVL)	Piešķirtais valsts budžeta finansējums sadārdzinājuma segšanai (LVL)
Satiksmes ministrija	54 760 571 (2006. gadā)	54 760 571
	1 938 094 (2007. gadā)	0
Veselības ministrija	1 276 678	1 276 678
Ekonomikas ministrija	5 543 095	2 235 728*
Vides ministrija	33 366 201	1 583 338*
Kopā	96 884 639	59 856 315

* Lai īstenotu projektus, finansējuma saņēmēji apņēmās sadārdzinājuma segšanai kā savu papildu līdzfinansējumu ieguldīt 8 766 086 LVL.

Kā norādīts Finanšu ministrijas apkopotajā informatīvajā ziņojumā „Par izmaksu sadārdzinājumu Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda projektos” (08.02.2008.) kopumā astoņiem Vides ministrijas un Ekonomikas ministrijas infrastruktūras projektiem netika piešķirts papildu finansējums, jo finansējuma saņēmēji nebija gatavi segt savu līdzfinansējuma daļu. Kopējās sadārdzinājuma izmaksas šajos projektos sasniedza 26 214 143 LVL.

Plānotie sadārdzinājuma riska mazināšanas pasākumi

Ar 2008. gada 19. februāra MK sēdes protokollēmumu 9. punktu tika noteikts, ka ar 2008.gada 20.februāri 2004.-2006.gada un 2007.-2013.gada plānošanas periodu sadārdzinājums, kas radies Eiropas Savienības fondu līdzfinansētajos projektos, netiek līdzfinansēts no valsts budžeta līdzekļiem, kā arī sniegtas norādes, kādi pasākumi jāveic, lai turpmāk mazinātu izmaksu sadārdzinājuma risku infrastruktūras projektos.

Nākamajā tabulā veikts apkopojums par noteikto pasākumu ieviešanu metodikas izstrādes brīdī:

Tabula 4

Pasākums	Noteiktais atbildīgais par izpildi	Ieviešanas statuss
Gadījumos, ja 2007.-2013.gada plānošanas perioda Eiropas Savienības fondu līdzfinansēto un citu nozarē paredzēto projektu ietvaros paredzēta būvniecība vai rekonstrukcija, iesniedzot apstiprināšanai MK noteikumus par aktivitātes īstenošanu, plānot projektu iesniegšanu, apstiprināšanu un īstenošanu tā, lai kopējais nozarē īstenojamo projektu finansējums sadalītos vienmērīgi ar lineāru apjoma pieaugumu 2008.-2015.gada īstenošanas termiņā, ja aktivitātes īstenošanas kārtībā nav paredzēts citādi.	Visas atbildīgās iestādes (nozaru ministrijas)	Sniedzot atzinumus par aktivitāšu īstenošanas MK noteikumiem, FM vērtē šo „lineāriskuma” aspektu un, ja nepieciešams, iebilst vai sniedz priekšlikumus atbildīgajai ministrijai.
Apkotot un līdz 2008.gada 1.jūlijam iesniegt Ekonomikas ministrijai informāciju par paredzamo Eiropas Savienības fondu finansējuma apjoma sadalījumu astoņu gadu periodā tām 2007.-2013.gada plānošanas perioda Eiropas Savienības fondu aktivitātēm, kuru ietvaros paredzēta būvniecība vai rekonstrukcija.	Finanšu ministrija	FM ir veikusi informācijas apkopošanu un ar š.g. 18.septembra vēstuli Nr. 16-5-7/686 ir sniegusi EM papildus informāciju.
Līdz 2008.gada 1.oktobrim izskatīt Eiropas Savienības	Ekonomikas	Metodikas izstrādes brīdī

Pasākums	Noteiktais atbildīgais par izpildi	Ieviešanas statuss
fondu investīciju sadalījumu atsevišķos būvniecības sektoros periodā no 2008. līdz 2015.gadam sadalījumā pa gadiem, sniegt priekšlikumus Finanšu ministrijai par Eiropas Savienības fondu radītā pieprasījuma līdzsvarošanu pa būvniecības sektoriem, sniegt informāciju par būvniecības tirgus kapacitāti un izmaiņām tajā iepriekšminētajā laikposmā sadalījumā pa gadiem.	ministrija	priekšlikumi ir izstrādes stadijā. Pēc EM ziņojuma iesniegšanas metodiku būs jāpapildina, ja tas skars kādu no ietvertajiem novērtējuma jautājumiem.
Izstrādājot aktivitātes projektu iesniegumu vērtēšanas kritērijus, noteikt, ka projektu iesniegumu atlasē priekšroka tiek dota projektiem, kuru īstenošanas laiks nav plānots garāks par diviem gadiem, ja aktivitātes īstenošanas kārtībā nav paredzēts citādi.	Visas atbildīgās iestādes (nozaru ministrijas)	Vairākas atbildīgās ministrijas (piemēram, Satiksmes ministrija, Veselības ministrija) 2007.-2013. gada plānošanas perioda aktivitāšu vērtēšanas kritērijos kā kvalitātes kritēriju ir iestrādājušas nosacījumu par to, ka priekšroka tiek dota projektiem, kuru īstenošanas laiks nav plānots garāks par diviem gadiem.
Izstrādājot aktivitātes projektu iesniegumu vērtēšanas kritērijus un MK noteikumus par aktivitātes īstenošanu, noteikt, ka projektu iesniegumu atlasē priekšroka tiek dota projektiem, kuriem projekta iesniegšanas brīdī ir izstrādāts tehniskais projekts.	Visas atbildīgās iestādes (nozaru ministrijas)	Vairākas atbildīgās ministrijas (piemēram, Satiksmes ministrija, Vides ministrija, Veselības ministrija) 2007.-2013. gada plānošanas periodā aktivitāšu vērtēšanas kritērijos kā kvalitātes kritēriju ir iestrādājušas nosacījumu, ka priekšroka tiek dota projektiem, kuriem projekta iesniegšanas brīdī ir izstrādāts tehniskais projekts.
Izstrādājot MK noteikumus par aktivitātes īstenošanu, iekļaut nosacījumu, ka pirmais iepirkuma konkurss ir jāizsludina ne vēlāk kā triju mēnešu laikā no projekta iesnieguma apstiprināšanas brīža. Ja konkurss netiek izsludināts iepriekšminētajā termiņā, tad atbildīgajai iestādei vai sadarbības iestādei ir jālemj par projekta pārtraukšanu, ja aktivitātes īstenošanas kārtībā nav paredzēts citādi.	Visas atbildīgās iestādes (nozaru ministrijas)	Vairākas ministrijas šo prasību ir iestrādājušas MK noteikumos par attiecīgo aktivitāti.
Nodrošināt analītisko izmaksu kataloga izstrādi, uzturēšanu un ikgadēju aktualizēšanu. Katalogā jāapkopo informācija par analītiskajām izmaksām būvniecības nozarē kopumā, informācija par specializētajām būvēm, piemēram, autoceļiem un citiem transporta infrastruktūras elementiem, kā arī reizi gadā jāaktualizē informācija par katalogā iekļauto būvniecības pakalpojumu un materiālu izmaksām. Katalogu jāizstrādā līdz 2008.gada 31.decembrim un jāsāk lietot 2009.gadā.	Ekonomikas ministrija un Būvniecības, enerģētikas un mājokļu valsts aģentūra sadarbībā ar Satiksmes ministriju un Vides ministriju	Metodikas izstrādes brīdī EM bija izsludinājusi iepirkumu par analītiskā izmaksu kataloga izstrādi. Pēc kataloga izstrādes metodiku būs jāpapildina, ja tas skars kādu no ietvertajiem novērtējuma jautājumiem.
Nodrošināt metodisku palīgmateriālu izstrādāšanu ES fondu finansējuma saņēmējiem, kuri ES fondu projektu ietvaros veic iepirkumu saskaņā ar Publisko iepirkumu likumu un likumu "Par iepirkumu sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju vajadzībām" un kas ir	Visas atbildīgās iestādes (nozaru ministrijas)	Metodikas izstrādes brīdī neviena no atbildīgajām ministrijām šādu metodiku nebija izstrādājusi. Metodiku plānots izstrādāt pēc

Pasākums	Noteiktais atbildīgais par izpildi	Ieviešanas statuss
<p>pasūtītāji šo likumu izpratnē attiecībā uz iekšējo normatīvo aktu izstrādi, kuros ietvertas šādas procedūras:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ kārtība, kādā izstrādā paredzamo līgumcenu, pārbauda piedāvājuma cenas atbilstību, pielieto iepriekšminēto analītisko izmaksu katalogu, kā arī aktualizē paredzamo līgumcenu; ▶ kārtība, kādā iepirkuma dokumentācijā iestrādā normas, kas nosaka, ka pretendents piedāvājuma iesniegšanas brīdī jāsniedz piedāvājuma cena sadalījumā pa izmaksu pozīcijām, kā arī jānorāda, kādi pieņēmumi izmantoti attiecībā uz cenu pieaugumu, ja līguma īstenošana paredzēta periodā, kas ilgāks par vienu gadu; ▶ kārtība, kādā vērtē iepirkuma konkursa piedāvājumus, nodrošinot, ka piedāvājumus noraida, ja piedāvājuma cena pārsniedz noteikto paredzamo līgumcenu; ▶ kārtība, kādā izstrādā iepirkuma līgumu: <ul style="list-style-type: none"> a) gadījumos, ja tā īstenošanas laiks nepārsniedz divus gadus, nepieļaujot līgumcenas maiņu, pamatojoties uz izmaksu pieaugumu; b) gadījumos, ja tā īstenošanas laiks pārsniedz divus gadus, īpaši atrunājot nosacījumus par izmaksu indeksāciju, tajā skaitā nosakot, kurās izdevumu pozīcijās pieļaujama indeksācija un kāda metodika, salīdzināmā statistika tiks izmantota indeksācijas apjoma aprēķināšanai. 		analītiskā izmaksu kataloga izstrādes.

2 Izmaksu pamatotības un sadārdzinājuma riska novērtēšanas metodoloģija

Lai veiktu Kohēzijas fonda un struktūrfondu projektu izmaksu pamatotības un sadārdzinājuma neatkarīgu novērtējumu, tiek izmantota metodoloģija, kuras struktūru veido divi galvenie pamata soļi:

- ▶ Pirmais solis – balstoties uz metodikas norādījumiem, tiek noteiktas atbalsta jomas, kurās paredzams augsts izmaksu sadārdzinājuma risks (detalizēti skat. 2.1. sadaļā).
- ▶ Otrais solis – vadoties pēc izstrādātajiem novērtējamiem jautājumiem, tiek novērtēts gan izmaksu pamatotības, gan sadārdzinājuma risks (skat. 2.2. sadaļā).

Izmaksu pamatotības un sadārdzinājuma riska novērtēšanu būtu jāveic:

- ▶ visai sistēmai – vismaz divas reizes plānošanas periodā;
- ▶ satiksmes infrastruktūras un vides infrastruktūras nozarē – vismaz vienu reizi divos gados;
- ▶ citās nozarēs – vismaz reizi plānošanas periodā.

2.1 Pirmais solis – nozaru un atbalsta jomu identificēšana, kuru ietvaros projektos paredzams augsts risks izmaksu sadārdzinājumam

Lai noteiktu atbalsta jomas, kurās varētu būt augsts projektu izmaksu sadārdzinājuma risks, katru atbalsta jomu jāizvērtē pēc kritērijiem, nosakot riska novērtējumu punktos, un gala rezultātā punktu kopsumma sniedz riska pakāpes novērtējumu (augsts, vidējs vai zems).

Kopumā atbalsta jomas jānovērtē pēc 8 kritērijiem. Pie katra kritērija jānorāda atbilstošais riska novērtējums punktos.¹ Novērtējuma beigās, balstoties uz iegūto punktu skaitu, var noteikt atbalsta jomas riska pakāpi – augsta, vidēja vai zema.

Riska vērtējums kritērijos noteikts, izmantojot ekspertu metodi un balstoties uz līdzšinējo pieredzi ES fondu finansējuma apgūvē, praksi un problēmjautājumiem.

► Pirmais kritērijs „Nozare” un otrais kritērijs „Apakšnozare”:

2004.-2006. gada plānošanas perioda kontekstā:

Tabula 5

Nozare	Riska vērtējums	Apakšnozare	Riska vērtējums
Vides infrastruktūra	5	Udenssaimniecības infrastruktūra un pakalpojumi;	5
		Atkritumu apsaimniekošana;	5
		Vides infrastruktūras un videi draudzīgas enerģētikas veicināšana.	5
Transporta infrastruktūra	5	Trans-Eiropas transporta tīkla attīstība;	5
		Ilgspējīga transporta attīstība;	5
		Autoceļu, pilsētas transporta, dzelzceļa, ostu un lidostu infrastruktūras attīstība.	5
Cita	1	Cita	1

2007.-2013.gada plānošanas perioda kontekstā:

Tabula 6

Nozare	Riska vērtējums	Apakšnozare	Riska vērtējums
Zinātne un inovācijas	2	Zinātne, pētniecība un attīstība	2
		Inovācijas	5
Finanšu pieejamība	1	Finanšu resursu pieejamība	1
Uzņēmējdarbības veicināšana	2	Uzņēmējdarbības atbalsta aktivitātes	1
		Uzņēmējdarbības infrastruktūras un aprīkojuma uzlabojumi	4
Infrastruktūra cilvēku kapitāla nostiprināšanai	2	Profesionālās izglītības infrastruktūra	2
		Augstākās izglītības infrastruktūra	2
		Izglītības infrastruktūra vispārējo prasmju nodrošināšanai	2
		Nodarbinātības un sociālo pakalpojumu infrastruktūra	2
Teritoriju pieejamības un sasniedzamības veicināšana	5	Veselības aprūpes infrastruktūra	2
		Pieejamības un transporta sistēmas attīstība	5
		IKT infrastruktūra un pakalpojumi	4

¹ Vērtēšana pēc pirmā un otrā kritērija jāveic kopā, jo tie ir savstarpēji saistīti.

Nozare	Riska vērtējums	Apakšnozare	Riska vērtējums
Eiropas nozīmes transporta tīklu attīstība un ilgtspējīga transporta veicināšana	5	Liela mēroga transporta infrastruktūras uzlabojumi un attīstība	5
		Ilgtspējīgas transporta sistēmas attīstība	5
Kvalitatīvas vides dzīvei un ekonomiskai aktivitātei nodrošināšanai	5	Vide	5
		Tūrisms	4
		Kultūrvides sociālekonomiskā ietekme	3
		Mājokļa energoefektivitāte	4
Vides infrastruktūras un videi draudzīga enerģētikas veicināšana	5	Vides aizsardzības infrastruktūra	5
		Enerģētika	5
Policentriska attīstība	4	Atbalsts ilgtspējīgai pilsētvides un pilsētregijonu attīstībai	4

► **Trešais kritērijs – atbalstāmās darbības**

Tabula 7

Atbalstāmās darbības	Riska vērtējums
Autoceļu būvniecība (t.sk. iekļaujot šādas izmaksu pamatkomponentes - zemes darbi un drenējošā slāņa izbūve, šķembu pamatnes izbūve, asfalta seguma izbūve)	5
Tiltu būvniecība (t.sk. iekļaujot šādas izmaksu pamatkomponentes - konstrukciju izbūve, betonēšana, hidroizolācija)	5
Lidostas infrastruktūras uzlabošana	4
Ostu infrastruktūras uzlabošana	4
Poligonu būvniecība	3
Izgāztuvju rekultivācija	3
Lielo ūdenssaimniecības objektu būvniecība	5
Mazo ūdenssaimniecības objektu būvniecība	5
Ēku celtniecība, rekonstrukcija, renovācija	5
Siltumavotu un siltumtīklu būvniecība, rekonstrukcija	4
Elektrostacijas būvniecība vai rekonstrukcija	5
Iekārtu iegāde un modernizēšana	2
Citas darbības (ja aktivitātes ietvaros atbalstāmās darbības nav attiecināmas ne uz vienu no iepriekšminētajām)	1

► **Ceturtais kritērijs – kopējais atbalsta jomai pieejamais ES fondu līdzfinansējums**

Tabula 8

Kopējais atbalsta jomai pieejamais ES fondu līdzfinansējums (milj. LVL)	Riska vērtējums
No 0 līdz 2 milj. LVL (ieskaitot)	1
No 2 līdz 7 milj. LVL (ieskaitot)	2
No 7 līdz 35 milj. LVL (ieskaitot)	3
No 35 līdz 105 milj. LVL (ieskaitot)	4
Virs 105 milj. LVL	5

► **Piektais kritērijs – noteiktās projekta minimālās kopējās attiecināmās izmaksas**

Tabula 9

Noteiktās projekta minimālās kopējās attiecināmās izmaksas (LVL)	Riska vērtējums
Līdz 50 000 LVL	1

No 50 001 līdz 500 000 LVL	3
Virs 500 000 LVL	5

► **Sestais kritērijs – plānotais finansēto projektu skaits**

Tabula 10

Plānotais finansēto projektu skaits	Riska vērtējums
Virs 150 projektiem	1
No 50 līdz 150 projektiem	2
No 10 līdz 49 projektiem	3
No 2 līdz 9 projektiem	4
1 projekts	5

► **Septītais kritērijs – līdzšinējā pieredze (t.i., cik liels izmaksu pieaugums procentos ir bijis iestādes pārraudzībā esošajiem projektiem, kura segšanai piešķirts papildu finansējums no valsts budžeta vai citiem finansējuma avotiem)**

Tabula 11

Iepriekšējā plānošanas perioda pieredze	Riska vērtējums
>50%	5
20 - 50%	4
1 - 19%	3
0%	0

► **Astotais kritērijs – iepriekš veikto auditu/ novērtējumu rezultāti, kas attiecināmi uz izmaksu pamatotību vai izmaksu pieaugumu (t.sk. Valsts kontroles pārbaūžu rezultāti un citu neatkarīgu novērtētāju pārbaūžu rezultāti par aktivitātes/projektu ieviešanu)**

Tabula 12

Iepriekš veikto auditu/ novērtējumu rezultāti	Riska vērtējums
Sniegti ziņojumi/atzinumi ar būtiskām iebildēm, kas saistītas ar izmaksu pamatotību vai izmaksu pieaugumu	5
Sniegti ziņojumi/atzinumi ar iebildēm, kas saistītas ar izmaksu pamatotību vai izmaksu pieaugumu	3
Iepriekš nav veikti auditi/novērtējumi	1
Sniegti ziņojumi/atzinumi bez būtiskām iebildēm, kas saistītas ar izmaksu pamatotību vai izmaksu pieaugumu	0

► **Devītais kritērijs – projektu atbalstāmās darbības un attiecināmās izmaksas ir vienādas/līdzīgas ar līdz šim īstenotajiem projektiem, kuros ir ticis konstatēts izmaksu pieaugums**

Iepriekšējā plānošanas perioda pieredze līdzīgos projektos	Riska vērtējums
Jā	5
Nē	1

Riska pakāpes noteikšana

Tabula 13

Kopējais iegūto punktu skaits	Riska pakāpe
No 25 līdz 40 punktiem	Augsta
No 17 līdz 24 punktiem	Vidēja
No 8 līdz 16 punktiem	Zema

Nosakot atbalsta jomas, kurām veikt novērtējumu, jāņem vērā arī to, cik konkursu uzsaukumi ir plānoti atbalsta jomas ietvaros, jo gadījumā, ja plānoti vairāki uzsaukumi, tad, balstoties uz novērtējuma rezultātiem, atbildīgajām starpniek institūcijām būs iespēja mainīt vai papildināt normatīvo bāzi, lai efektīvi kontrolētu sadārdzinājuma riska iestāšanos un skaidri noteiktu nepieciešamos pasākumus.

2.2 Otrais solis – izmaksu pamatotības un sadārdzinājuma riska novērtēšana

Lai novērtētu atbalsta jomas ietvaros īstenojamo projektu izmaksu pamatotības un sadārdzinājuma risku, jāizvērtē visu pieejamo dokumentāciju, kas saistīta ar atbalsta jomas īstenošanu un projektu ieviešanu pa šādiem posmiem.

Veicot 2004.-2006. gada plānošanas perioda izvērtēšanu, jānovērtē atbalsta jomas pēc 2.-5.posmā iekļautajiem jautājumiem, savukārt 2007.-2013. gada plānošanas perioda atbalsta jomas papildus jānovērtē arī pēc 1.posmā iekļautajiem jautājumiem:

Tabula 14

Posms	Īss raksturojums	Iekļautie novērtējuma jautājumi	
		Izmaksu pamatotības pārbaudei	Sadārdzinājuma riska novērtēšanai
1.posms - Vērtēšanas kritēriju izstrāde, aktivitātes MK noteikumu izstrāde, aktivitāšu finansējuma apguves plāna izstrāde un finansējuma apguve	Tā kā jau pašos pamatos jābūt skaidri noteiktiem kritērijiem un aktivitātes ieviešanas MK noteikumiem, tad šajā posmā pārbaudītājs novērtē, cik kvalitatīvi atbildīgās starpniek institūcijas ir tos sagatavojušas. Tāpat šajā posmā tiek novērtēts tas, kā ministrija ir plānojusi finansējuma apguvi un kā tiek pildīts izstrādātais ES fondu apguves profils 2007.-2013.gada plānošanas perioda finansējuma apguvē.	X	X
2.posms - Metodisko norādījumu izstrāde projektu iesniegumu sagatavošanai	Starpniek institūciju pienākums ir sagatavot precīzas norādes par projektu sagatavošanu un vadību, tāpēc šajā posmā neatkarīgais pārbaudītājs novērtē, vai ir sagatavoti nepieciešamie metodiskie norādījumi, kā arī cik kvalitatīvi tie ir sagatavoti, lai nodrošinātu finansējuma saņēmējiem vienotu izpratni par projektu vadību, t.sk. iespējamā sadārdzinājuma riska kontroli.	X	X
3.posms - Projektu iesniegumu un iepirkumu dokumentācijas sagatavošana	Projektu iesniedzējiem/ finansējuma saņēmējiem, sagatavojot projekta iesnieguma dokumentāciju, t.sk. iepirkuma dokumentāciju, tā ir jā sagatavo atbilstoši starpniek institūciju noteiktajām metodikām, kā rezultātā šī posma novērtēšana neatkarīgajam pārbaudītājam sniegs pārliecību par to, vai projekta iesniedzējs jau projekta izmaksu plānošanā ir ņēmis vērā sadārdzinājuma riska iestāšanos. Veicot šī posma novērtējumu, neatkarīgajam pārbaudītājam tas jāaplūko ciešā saskarē ar 1. un 2. posmu, jo šajos posmos ir novērtēts, cik efektīvi sadārdzinājuma riska kontroli ir plānojušas atbildīgās starpniek institūcijas,.	X	X
4.posms - Līgumu	Šī posma novērtējamie jautājumi attiecībā uz	X	X

Posms	Iss raksturojums	Iekļautie novērtējuma jautājumi	
		Izmaksu pamatotības pārbaudei	Sadārdzinājuma riska novērtēšanai
slēgšana ar finansējuma saņēmēju	līgumu, kas noslēgts starp starpniek institūciju, finansējuma saņēmēju un atsevišķos gadījumos Eiropas Komisiju pārbaudītājam sniegs pārliecību par to, vai līgumā ir atrunāti izmaksu sadārdzinājuma kompensēšanas nosacījumi.		
5.posms - Projektu uzraudzība un kontrole	Šī posma galvenais mērķis ir sniegt pārliecību par to, vai un kā tiek kontrolēts izmaksu sadārdzinājums un pamatotība, starpniek institūcijām apstiprinot projekta iesniedzēja iesniegtos maksājuma pieprasījumus un progresa ziņojumus.	X	X

Balstoties uz novērtējumu, problēmas, sekas un ieteikumus var identificēt divos līmeņos:

Nozares līmenī – šajā līmenī problēmas skar metodikas, vadlīnijas, aktivitāšu MK noteikumus, vērtēšanas kritērijus (ja tiek vērtēts 2007.-2013. gada plānošanas perioda kontekstā), un par ieteikumu ieviešanu/ problēmu novēršanu ir atbildīga starpniek institūcija.

Projektu līmenī – šajā līmenī problēmas konstatētas projektu ieviešanā, un par ieteikumu ieviešanu/ problēmu novēršanu ir atbildīga gan starpniek institūcija, gan finansējuma saņēmējs.

2.2.1 1.posms - Vērtēšanas kritēriju izstrāde, aktivitātes MK noteikumu izstrāde, aktivitāšu finansējuma apguves plāna izstrāde un finansējuma apguve

Izmaksu pamatotības novērtēšana

1. Projektu iesniegumu vērtēšanas kritērijos vismaz vienam kritērijam ir jābūt balstītam uz plānoto izmaksu pamatotības pārbaudi:

- ▶ Kritērijā būtu jābūt atrunātam, ka projekta iesniegumā norādītās izmaksas atbilst:
 - paredzētajam projekta īstenošanas laika periodam;
 - ir nepieciešamas un pamatotas projekta rezultātu sasniegšanai;
 - ir nepieciešamas un pamatotas plānoto darbību īstenošanai;
 - ir attiecināmas saskaņā ar attiecināmo izmaksu kategorijām, kas definētas aktivitātes noteikumos.
- ▶ Gadījumā, ja šāds kritērijs nav iekļauts, iespējamas šādas sekas:
 - Starpniek institūcijai nav iespējams projekta vērtēšanas posmā precīzi noteikt, kuras izmaksas ir neattiecināmas vai nepamatotas, kā rezultātā pastāv risks, ka tiek finansētas darbības, kas nav saskaņā ar aktivitātes mērķi un netiek sasniegti noteiktie aktivitātes rezultāti un uzraudzības rādītāji.

2. Lai viennozīmīgi izvērtētu izmaksu pamatotības kritēriju, starpniek institūcijām vērtēšanas metodikā vai vērtēšanas komisijas nolikumā būtu jāietver šādi nosacījumi:

- ▶ Detalizēti jāatspoguļo, kas pret ko ir jāpārbauda, lai noteiktu, vai izmaksas ir plānotas pamatoti un:

- tās atbilst attiecināmo izmaksu kategorijām, kas noteiktas aktivitātes MK noteikumos;
 - tās ir samērīgas, t.i., pamatotas vai nu ar nozares ekspertu vērtējumu, vai veicot tirgus izpēti, vai apkopojot vairākus piedāvājumus un tad nosakot provizoriskās izmaksas;
 - tās ir plānotas secīgi un loģiski atbilstoši projekta īstenošanas laika grafikam, t.i., piemēram, tiek vērtēts, vai projekta iesniedzējs nav plānojis iekļaut informācijas sistēmas uzturēšanas izmaksas pirms informācijas sistēmas nodošanas ekspluatācijā;
 - projekta finanšu naudas plūsmas sastādīšanā ir pielietoti FM noteiktie makroekonomiskie pieņēmumi.
- ▶ Projektu iesniegumu izvērtēšanas brīdī kā pielikumu vērtēšanas metodikai būtu jāpievieno iespējamo attiecināmo izmaksu kategoriju noteiktais diapazons, tirgus pētījumi u.c. dokumenti, kas sniegtu vērtēšanas komisijas locekļiem priekšstatu par to, vai projektā iekļautās izmaksas ir atbilstošas tirgus situācijai;
 - ▶ a vērtēšanas metodika un/vai vērtēšana komisijas nolikums ir sagatavots nekvalitatīvi, ir iespējamas šādas sekas:
 - Vērtēšanas komisijas locekļu vērtējums var būt subjektīvs un neviennozīmīgs, var tikt attiecinātas izmaksas, kas nav pamatotas un/vai atbilstošas aktivitātes mērķim un rezultātiem.

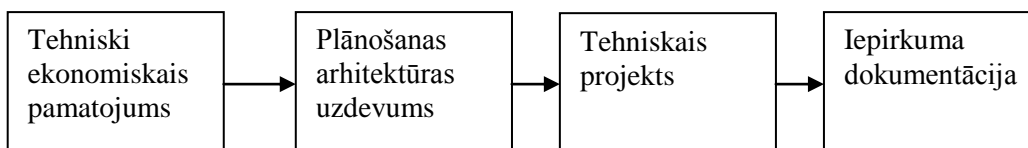
Sadārdzinājuma riska novērtēšana

1. Projektu iesniegumu vērtēšanas kritērijos, kā vienam no kritērijiem būtu jābūt projekta īstenošanas (ieviešanas) laikam:

- ▶ Kritērijā būtu jābūt atrunātam, ka projektu iesniegumu atlasē priekšroka tiek dota projektiem, kuru īstenošanas laiks ir īsāks. Šādu nosacījumu var pamatot ar to, ka projektiem, kuriem īstenošanas laiks ir ilgāks, būtiski pieaug sadārdzinājuma riska iestāšanās varbūtība;
- ▶ Kritērijs par īstenošanas laiku optimālā variantā ir kvalitātes kritērijs, kas vērtējams punktos, piemēram, t.i.:
 - Projekta ieviešanas ilgums ir līdz 24 mēnešiem – projektam tiek piešķirti 2 punkti;
 - Projekta ieviešanas ilgums ir no 24 līdz 48 mēnešiem – projektam tiek piešķirts 1 punkts;
 - Projekta ieviešanas ilgums ir lielāks par 48 mēnešiem – projektam tiek piešķirti 0 punktu.
- ▶ Gadījumā, ja kritērijs nav iekļauts, kā kvalitātes kritērijs, tad tam būtu jābūt kā atbilstības kritērijam – piemēram, „projekta īstenošanas laika grafiks ir plānots atbilstoši un pamatoti” – šāds kritērijs varētu būt aktivitātēm, kuru ietvaros projekti tiek īstenoti vairākos posmos.
- ▶ Gadījumā, ja kritērijs par projekta īstenošanas laiku nav iekļauts, iespējamas šādas sekas:
 - Projekta iesniedzēji, plānojot projektu, var nebūt ieinteresēti un motivēti projekta aktivitātes plānot efektīvi, t.i., īsākā laika periodā, tādēļ iespējams, ka projekts tiek īstenots ilgāk un pieaug projekta izmaksas. Ilgtermiņā projektu ieilgšana kopumā palēninās aktivitātei noteiktā finansējuma apguvi.

2. Projektu iesniegumu vērtēšanas kritērijos un MK noteikumos par aktivitātes īstenošanu būtu jābūt noteiktam un atrunātam, ka projekta iesniegumā norādītajām izmaksām jābūt pēc iespējas reālākām un atbilstošākām tirgus cenām:

- ▶ MK noteikumos būtu jābūt atrunātam, ka projektu iesniegumu atlasē priekšroka tiek dota tiem projektiem, kuros projekta iesniegšanas brīdī ir paveikts vairāk priekšdarbu (veikta tehniski ekonomiskā pamatojuma izstrāde, veikta tehniskā projekta izstrāde utt.), jo, ja projekta iesniedzējs projektu plāno, tikai vērtējot tirgus tendences, tad pastāv būtisks izmaksu sadārdzinājuma risks. Praktiski infrastruktūras projektiem izmaksu plānošanu/prognozēšanu var iedalīt šādos posmos, kur ar katru nākamo posmu izmaksas mainās un kļūst 'reālākas' (t.i., atbilstošākas faktiskajam):

- ▶ Kritērijs par projekta iesnieguma sagatavošanas stadiju optimālā variantā ir kvalitātes kritērijs, ko vērtē punktus, piemēram:
 - projekts nav gatavs uzsākšanai (nav izstrādāts būvdarbu tehniskais projekts, nav izstrādāts plānoto būvdarbu saraksts) – projektam tiek piešķirti 0 punkti;
 - projekta gatavība uzsākšanai ir zema (nav izstrādāts būvdarbu tehniskais projekts, nepilnīgs plānoto būvdarbu saraksts) - projektam tiek piešķirts 1 punkts;
 - projekta gatavība uzsākšanai ir vidēja (izstrādāts būvdarbu tehniskais projekts) – projektam tiek piešķirti 2 punkti;
 - projekta gatavība uzsākšanai ir augsta (sagatavota nepieciešamā iepirkuma dokumentācija būvdarbu veikšanai) – projektam tiek piešķirti 3 punkti.
- ▶ Gadījumā, ja projekta sagatavotības pakāpe netiek vērtēta un MK noteikumos nav atrunāts, ka, gatavojot projekta iesniegumu, būtu nepieciešams veikt priekšdarbus:
 - Pastāv būtisks sadārdzinājuma risks, jo faktiskās izmaksas nebūs atbilstošas plānotajām.

3. MK noteikumos par aktivitātes īstenošanu būtu jābūt iekļautiem nosacījumiem, kad jāizsludina pirmais iepirkuma konkurss projekta ietvaros.

- ▶ Optimālā variantā būtu jābūt noteiktam, ka pirmais iepirkuma konkurss ir jāizsludina ne vēlāk kā triju mēnešu laikā no projekta iesnieguma apstiprināšanas brīža.
- ▶ Lai nodrošinātu, ka šī prasība tiek ievērota, tai būtu jābūt papildus atrunātai:
 - standarta līgumā starp finansējuma saņēmēju un starpniekinstitūciju kā vienam no finansējuma saņēmēja pienākumiem. Tāpat līgumā jābūt atrunātām sankcijām un darbībām, ja prasība netiek ievērota;
 - projekta iesnieguma aizpildīšanas metodikā (t.i., jābūt norādītam, kādā sadaļā un kā projekta iesniedzējam ir jāatspoguļo tas, par ko un kad tiks veikts pirmais iepirkums).
- ▶ Ja prasība par iepirkumu konkursa īstenošanas termiņiem nav noteikta, iespējamas šādas sekas:
 - Finansējuma saņēmējam var būt nepietiekama motivācija veikt iepirkumus pēc iespējas ātrāk, kā rezultātā iespējams, ka plānotās izmaksas no faktiskajām, ko piedāvās izpildītājs būtiski atšķirsies.

4. MK noteikumos par aktivitātes īstenošanu būtu jābūt iekļautiem nosacījumiem par neparedzēto izdevumu aprēķināšanas apmēru un tā pielietošanas nosacījumiem:

- ▶ **Attiecībā uz 2007.-2013. gada plānošanas periodu** - Saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 419 „Kārtība, kādā Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadībā iesaistītās institūcijas nodrošina plānošanas dokumentu sagatavošanu un šo fondu ieviešanu” (26.06.2007., grozījumi 13.05.2008.) un FM noteiktajām vadlīnijām „Vadlīnijas attiecināmo un neattiecināmo izmaksu noteikšanai 2007.-2013. gada plānošanas periodā” (14.02.2008.) ir noteikts, ka, plānojot attiecināmās izmaksas, pieskaitāmi neparedzētie izdevumi projekta īstenošanai ne vairāk kā 5% apmērā no kopējo attiecināmo tiešo izmaksu summas, atņemot neparedzēto izdevumu summu. Lielajiem projektiem rezerve var būt līdz 10%.
- ▶ **Attiecībā uz 2004.-2006. gada plānošanas periodu** - attiecībā uz neparedzēto izdevumu apjomu KF projektos EK 14.03.2003. vēstulē sniegusi norādes, ka neparedzēto izdevumu apjoms var būt līdz 10% no kopējo attiecināmo tiešo izmaksu summas. Attiecībā uz SF projektiem normatīvajos aktos nav atrunāts pieļaujama neparedzēto izdevumu apjoms.
- ▶ Attiecībā uz neparedzēto izdevumu izmantošanu būtu jābūt atrunātam:
 - MK noteikumos par aktivitātes ieviešanu - ka rezerves izmaksas var izmantot ar projekta īstenošanu saistīto tiešo izmaksu, nevis administratīvo izmaksu segšanai.
 - Līgumā starp finansējuma saņēmēju un starpniekinstitūciju - nosacījumiem un kārtībai, kādā tiek izmantota neparedzēto izdevumu rezerve. Optimālā variantā būtu jābūt atrunātam, ka finansējuma saņēmējs izdevumus, kurus tas vēlas segt no neparedzētajiem izdevumiem plānotajiem līdzekļiem, projekta ietvaros var veikt, ierosinot grozījumus projektā atbilstoši normatīvajos aktos un līgumā par projekta īstenošanu noteiktajai kārtībai, t.i., iesniedzot projekta/līguma grozījumu pieprasījumu.
 - Starpniekinstitūcijas iekšējās kārtībās/procedūrās būtu jābūt atrunātiem atbildīgajiem un kārtībai, kādā šis līguma grozījumu pieprasījums tiek izvērtēts.
 - Projekta iesnieguma veidlapas aizpildīšanas metodikā - finanšu sadaļas sastādīšanas norādēs jābūt noteiktam, kā aprēķināt neparedzēto izdevumu rezervi.
- ▶ Gadījumā, ja neparedzēto izdevumu aprēķināšana un izmantošana nav atrunāta, iespējamās šādas sekas:
 - Konflikts starp finansējuma saņēmēju un starpniekinstitūciju, jo starpniekinstitūcija nav viennozīmīgi norādījusi kā, kad un ar kādiem nosacījumiem finansējuma saņēmējam ir tiesības izmantot šo rezervi. Ja finansējuma saņēmēji rezervi izmanto neatbilstoši, ilgtermiņā tas ietekmētu finansējuma apguvi, jo rastos neattiecināmās izmaksas.

5. Aktivitātes īstenošana plānota tā, ka finansējuma apguve ir vienmērīgi sadalīta visā plānošanas perioda laikā

- ▶ Būtu nepieciešams izvērtēt, vai atbildīgā ministrija aktivitātei noteikto finansējuma apguvi ir plānojusi vienmērīgi, t.i., ka, piemēram, nav plānots viens uzsaukums visai finansējuma apguvei vienā reizē;
- ▶ Gadījumā, ja aktivitātes finansējuma apguve nav plānota vienmērīgi, iespējamās šādas sekas:
 - Pastāv lielāka varbūtība, ka kopējais aktivitātei noteiktais finansējums tiek apgūts ar lielāku izmaksu sadārdzinājumu.

6. Aktivitātes ietvaros plānotais finansējums tiek apgūts atbilstoši FM izstrādātajam ES fondu apguves mērķa profila grafikam 2007.-2013. gadam

- ▶ Balstoties uz FM sagatavoto „ES fondu apguves mērķa profilu 2007.-2013.gada plānošanas perioda finansējumam, LVL”, būtu nepieciešams novērtēt, kā noteiktajā brīdī tiek pildīti noteiktie finansējuma apguves mērķi;
- ▶ Gadījumā, ja noteiktie mērķi netiek sasniegti, iespējamas šādas sekas:
 - Neefektīva kopējā finansējuma apguve, kā rezultātā iespējams nepilnīgi sasniegt arī noteiktos rezultātos rādītājus.

2.2.2 2. posms - Metodisko norādījumu izstrāde projektu iesniegumu sagatavošanai

Sadārdzinājuma riska novērtēšana

1. Starpniek institūcijai būtu jāizstrādā metodiskie norādījumi projektu iesniegumu sagatavošanai, kuros attiecībā uz finansējuma plānu ir skaidri atrunāts, kā:

- ▶ Plānot projekta budžetu:
 - pa kādām izmaksu kategorijām tas jā sastāda. Būvniecības projektu izmaksu struktūrai būtu jābūt tiešā veidā saistītai ar analītiskajā izmaksu katalogā noteikto (saskaņā ar MK sēdēs protokollēmumu (19.02.2008.) katalogs tiks izstrādāts līdz 2008. gada 31. decembrim un to jā sāk lietot 2009. gadā), jo katalogā iekļautā informācija par būvniecības pakalpojumu un materiālu izmaksām katru gadu tiks aktualizēta un atjaunota, tādēļ arī projekta izmaksas būtu izsekojamas un pamatojamas;
 - cik detalizētam tam jābūt – projekta izmaksas būtu jāatspoguļo par vienu vienību, lai nodrošinātu, ka tās ir izsekojamas un auditējamas. Piemēram, ja tiek norādītas „vienas darba vietas iekārtošanas izmaksas” tad detalizācijas pakāpe ir nepietiekama, savukārt pietiekama detalizācijas pakāpe būtu tad, ja tiek norādīts, cik maksā, piemēram, galds, printeris, kopētājs utt.
- ▶ Atbilstošos gadījumos projekta izmaksas jāplāno saskaņā ar saistīto projektu izmaksām, t.i., ja katrs no projektiem ir neatkarīgs projekts, bet tie ir saistīti, jo tiem ir kopīgi mērķi (t.i., tie viens otru papildina). Par šāda veida projektiem metodikā būtu jābūt atspoguļotam, ka projektu izmaksas ir jāplāno, lai tās nepārklātos. Ja projekti tiek īstenoti vienā laika periodā, jānosaka arī to, kā projekta iesniedzējam būtu efektīvi jāsadala un jāplāno katra projekta izmaksas.
- ▶ Gadījumā, ja projekta iesnieguma aizpildīšanas metodika ir sagatavota nepietiekami kvalitatīvi, iespējamas šādas sekas:
 - Projekta iesniedzēji aizpildīs projektu dažādi, izmaksas starp projektiem nebūs salīdzināmas, kā arī projektu uzraudzības un kontroles posmā starpniek institūcijām būs problēmas veikt kvalitatīvu uzraudzību, t.i., vai projektā plānotais ir īstenots un vai veiktie izdevumi ir attiecināmi.

2. Starpniek institūcijai būtu jāizstrādā metodiskie norādījumi finansējuma saņēmējiem, kā efektīvi un kvalitatīvi veikt projekta ietvaros plānotos iepirkumus.

- ▶ Metodikā optimālā variantā būtu jāiekļauj:
 - Norādes, kā pielietot analītisko izmaksu katalogu, kurā ir norādītas un tiek aktualizētas būvniecības un materiālu izmaksas. Tātad, veicot iepirkuma konkursu, finansējuma saņēmējam būtu jāseko līdzī, lai izpildītāju piedāvātās cenas nebūtu augstākas par katalogā norādītajām;

- Norādes, kā noteikt piedāvājumu cenu sadalījumā pa izmaksu pozīcijām, kā arī, kādi pieņēmumi jāizmanto attiecībā uz cenu pieaugumu, ja līguma īstenošana paredzēta periodā, kas ilgāks par vienu gadu. Metodikā būtu jābūt atspoguļotam, kā pareizi sagatavot iepirkuma priekšmeta tehnisko specifikāciju (cik tai jābūt detalizētai un kā pēc tam vērtēt iesniegto piedāvājumu atbilstību katrai izmaksu pozīcijai);
- Kārtība, kādā jāizstrādā iepirkuma līgums:
 - ja tā īstenošanas laiks nepārsniedz divus gadus, līgumā jāatrunā, ka nav pieļaujama līgumcenas maiņa, pamatojoties uz izmaksu pieaugumu;
 - ja tā īstenošanas laiks pārsniedz divus gadus, līgumā jāatrunā nosacījumi par izmaksu indeksāciju, tajā skaitā nosakot, kurās izdevumu pozīcijās pieļaujama indeksācija, un kāda metodika, salīdzināmā statistika tiks izmantota indeksācijas apjoma aprēķināšanai. Arī šeit būtu jābūt atrunātai ciešai sasaistei ar analītiskajā izmaksu katalogā noteikto.
- Norādes, kā veikt iepirkuma līguma izpildes uzraudzību, atrunājot izpildītāja atbildību un pasūtītāja tiesības un iespējamās sankcijas, ja kāda puse savlaicīgi un atbilstoši nepilda līguma nosacījumus.
- ▶ Gadījumā, ja iepirkuma dokumentāciju un iepirkuma izpildes uzraudzību finansējuma saņēmējs veic nepietiekami efektīvi/kvalitatīvi, iespējamās šādas sekas:
 - Būvnieks/darba izpildītājs var kādā brīdī pateikt, ka nepieciešami līguma grozījumi, jo sadārdzinājuma dēļ viņš nav gatavs pilnībā vai daļēji pabeigt darbus par iepriekš līgto samaksu. Kopumā tas atstāj negatīvu ietekmi gan uz projekta kopējām izmaksām, gan laika grafiku. Gadījumā, ja finansējuma saņēmējam nav papildus līdzekļu, ar kuriem segt darba izpildītāja noteikto sadārdzinājuma apmēru, var tikt apdraudēta projekta īstenošana, kā rezultātā kavēta aktivitātes izpildes rezultātu un mērķu sasniegšana.

3. Starpniekinstitūcijai būtu jāizstrādā metodiskie norādījumi, kā veikt projekta izmaksu un ieguvumu analīzi vai izmaksu efektivitātes analīzi.

- ▶ Metodikā optimālā variantā būtu jābūt atrunātiem šādiem aspektiem:
 - Paredzamo izmaksu pamata kategorijām. Praktiski tām būtu jābūt tādām pašām kā projekta iesnieguma veidlapas budžeta plānā – gan pēc struktūras, gan pēc detalizācijas pakāpes;
 - Kā izmantot makroekonomiskos pieņēmumus saskaņā ar MK noteikto aktuālo versiju;
 - Noteikts, pēc kādiem principiem plānot projekta investīciju un darbības izmaksas un kā noteikt projekta atlikušo vērtību;
 - Sniegtas norādes galveno rādītāju aprēķināšanai un atrunāta to interpretācija;
 - Sniegtas norādes un piemēri, kā uzraudzīt izmaksu un ieguvumu izpildi.
- ▶ Projektu iesniegumu vērtēšanas posmā būtu jāvērtē ne tikai tas, vai projekta iesniedzējs ir vispār veicis izmaksu un ieguvumu analīzi/izmaksu efektivitātes analīzi, bet arī tas cik kvalitatīvi tā ir veikta, iekļaujot pārbaudē tādus jautājumus, kā, piemēram, vai kvantitatīvie projekta ieguvumi ir pamatoti (ar pētījumiem, metodikām), vai projekta iesniedzējs ir pamatojis projekta uzturēšanas izmaksu, projekta atlikušās vērtības noteikšanu utt.
- ▶ Optimālā situācijā būtu jābūt arī starpniekinstitūcijas metodikai (iekšējai kārtībai), kurā noteikts, kā starpniekinstitūcija uzrauga, analizē un interpretē sasniegtos rādītājus pēc projektu īstenošanas dzīves cikla;
- ▶ Gadījumā, ja starpniekinstitūcija nav izstrādājusi šādus metodiskos norādījumus aktivitātei, iespējamās šādas sekas:
 - Izmaksu un ieguvumu analīze vai izmaksu efektivitātes analīze no projekta iesniedzēja puses tiks veikta tikai formāli, tās rezultāti nebūs salīdzināmi, pārbaudāmi un uzraugāmi.

2.2.3 3. posms - Projekta iesnieguma un iepirkumu dokumentācijas sagatavošana

Šajā posmā novērtējums tiek veikts projekta līmenī, tāpēc novērtētajam, balstoties uz iestādes veikto projektu riska izvērtējumu pēdējiem rezultātiem, jāpārbauda visu saistīto dokumentāciju:

- lielajiem projektiem (kas balstoties uz risku metodiku vienmēr būs augsta riska pakāpes);
- citiem 5 projektiem (izņemot lielos projektus), kuriem ir augstākā riska pakāpe.

Attiecīgi šī posma mērķis ir novērtēt, kā tiek pildīti starpniekinstitūciju izstrādātie noteikumi, metodikas, vadlīnijas.

1. Balstoties uz projekta dokumentāciju, būtu jāpārbauda, vai var secināt, ka pirmais iepirkums projekta ietvaros ir plānots ne vēlāk kā trīs mēnešus pēc projekta apstiprināšanas.

- ▶ Lai veiktu jautājuma pārbaudi, to jāskata ciešā kontekstā ar:
 - metodiku projekta iesnieguma veidlapas aizpildīšanai, jo metodikā būtu jābūt atspoguļotam tam, kurā vietā projekta iesniedzējam ir jānorāda tas, kādu iepirkumu viņš veiks kā pirmo;
 - iepirkumu plānu, ko finansējuma saņēmējs ir iesniedzis starpniekinstitūcijā, nosakot, vai tur paustā informācija ir atbilstoša apstiprinātajā projekta iesniegumā norādītajam;
 - iepirkuma dokumentāciju, pārbaudot, vai iepirkuma konkurss ir izsludināts atbilstoši noteiktajam termiņam.
- ▶ Gadījumā, ja prasība nav ievērota, var secināt, ka:
 - Starpniekinstitūcijas vērtēšanas un uzraudzības sistēma ir nepilnīga, jo šādi trūkumi nav konstatēti savlaicīgi. Finansējuma saņēmējam pastāv risks, ka projekta realizācija var neatbilst plānotajam laika grafikam un izmaksām.

2. Balstoties uz projekta dokumentāciju, būtu jāpārbauda, vai, sastādot projekta naudas plūsmu/budžetu, ir ņemti vērā:

- būvniecības projektu analītiskajā izmaksu katalogā noteiktie rādītāji un pieņēmumi;
 - FM noteiktie makroekonomiskie pieņēmumi.
- ▶ Lai veiktu jautājuma pārbaudi, to jāskata ciešā kontekstā ar:
 - Vērtēšanas komisijas vērtējumu, t.i., vai vērtēšanas komisija ir izvērtējusi šos aspektus;
 - ▶ Gadījumā, ja šādi nosacījumi nav ievēroti, var secināt, ka:
 - Starpniekinstitūcijas vērtēšanas un uzraudzības sistēma ir nepilnīga, kā arī pastāv būtisks projekta sadārdzinājuma risks, ja cenas ir noteiktas un plānotas zemākas nekā izmaksu katalogā norādītās.

3. Balstoties uz projekta dokumentāciju, būtu jāpārbauda, vai, sastādot projekta naudas plūsmu/budžetu, projektā ir paredzēti neparedzētie izdevumi starpniekinstitūcijas noteiktajā apmērā.

- ▶ Būtu jāpārlicinās, vai vērtēšanas rezultāti apliecina to, ka ir izvērtēta neparedzēto izdevumu apmēra aprēķināšanas pareizība (t.i., saskaņā ar aktivitātes MK noteikumos noteikto);
- ▶ Ja projektā nav iekļauti neparedzētie izdevumi, pastāv risks, ka finansējuma saņēmējam var nebūt finanšu līdzekļu izmaksu sadārdzinājuma segšanai.

4. Balstoties uz vērtēšanas komisijas dokumentāciju par vērtēšanas rezultātiem (t.i., aizpildītajām vērtēšanas veidlapām, vērtēšanas komisijas sēdes protokolu), būtu jāpārbauda, vai projekta iesnieguma vērtēšanas rezultāti apliecina, ka:

- ▶ Ir ticis vērtēts tas, cik ilgā laikā plānots projektu ieviest. Ciešā kontekstā būtu jānovērtē:
 - vai ir atbalstīti projekti, kuru īstenošanas laiks ir plānots ātrāks/efektīvāks. Piemēram, ja projekta īstenošanas ilgums ir mazāks par 2 gadiem, tas tiek vērtēts ar vairāk punktiem nekā projekts, ko paredzēts īstenot ilgākā laika posmā;
 - vai līgumā ar finansējuma saņēmēju ir atrunāts, kas notiek, ja īstenošanas laiks tomēr palielinās – kā tiek vērtēts, vai tas ir objektīvu vai neobjektīvu iemeslu dēļ un kāda šajā gadījumā būtu līgumu grozījumu izdarīšanas kārtība.
- ▶ Gadījumā, ja šie aspekti nav ievēroti, iespējamās šādas sekas:
 - Ja tiek atbalstīti projekti ar ilgāku īstenošanas laiku, pastāv risks, ka aktivitātē kopumā būs lielāks izmaksu sadārdzinājums.
 - Ja līgumā ar finansējuma saņēmēju nav atrunāti iepriekš minētie nosacījumi un kārtība, pastāv iespēja, ka projekta iesniedzējs, gatavojot projekta iesniegumu, norādīs, ka projekta ilgums būs īsāks par 2 gadiem, lai tikai iegūtu maksimālos punktus un panāktu, ka viņa projekts tiek atbalstīts, bet praktiski pēc tam veiks līguma grozījumus un projekts ieilgs.

5. Balstoties uz projekta dokumentāciju, būtu jāizvērtē, vai projekta iesniedzējs ir veicis sadārdzinājuma riska izvērtēšanu un noteicis iespējamās pasākumus tā kontrolēšanai.

- ▶ Gadījumā, ja riska izvērtējums nav veikts, pastāv iespēja, ka projekta iesniedzējs ar nelielu vai mazu pieredzi projektu vadībā šos riskus neapzinās, kā rezultātā var tikt kavēta projekta īstenošana.

6. Balstoties uz projekta iepirkuma dokumentāciju, būtu jāizvērtē, vai attiecībā uz projekta ietvaros veiktajiem iepirkumiem projekta iesniedzējs/ finansējuma saņēmējs ir ievērojis norādījumus, kas ietverti starpniek institūcijas sagatavotajās metodikās par iepirkumu veikšanu:

- ▶ Lai veiktu jautājuma pārbaudi, to jāskata ciešā kontekstā ar iepirkuma konkursa dokumentāciju un līgumiem, ko finansējuma saņēmējs noslēdzis ar izpildītājiem, t.i.,:
 - piedāvājumu cenas ir norādītas sadalījumā pa izmaksu pozīcijām, kā arī ir izmantoti starpniek institūcijas noteiktie pieņēmumi attiecībā uz cenu pieaugumu plānošanu, ja līguma īstenošana paredzēta periodā, kas ilgāks par vienu gadu;
 - Iepirkumu līgumos atrunāts, ka:
 - gadījumos, ja tā īstenošanas laiks nepārsniedz divus gadus, netiek pieļauta līgumcenas maiņa, pamatojoties uz izmaksu pieaugumu;
 - gadījumos, ja tā īstenošanas laiks pārsniedz divus gadus, ir īpaši atrunāti nosacījumi par izmaksu indeksāciju saskaņā ar starpniek institūcijas noteikto metodiku.

2.2.4 4. posms - Līgumu slēgšana ar finansējuma saņēmēju

1. Līgumā starp starpniek institūciju un finansējuma saņēmēju būtu jāatrunā, no kādiem līdzekļiem tiks finansēts izmaksu sadārdzinājums, ja tāds radīsies projekta īstenošanas laikā.

- ▶ Tā kā saskaņā ar MK sēdes protokollēmumu (19.02.2008.) ir noteikts, ka no valsts budžeta līdzekļiem finansējums sadārdzinājuma segšanai vairs netiks piešķirts, tad līgumā būtu jāatrunā, ka izmaksu sadārdzinājums jāsedz finansējuma saņēmējam;
- ▶ Gadījumā, ja līgumā ar finansējuma saņēmēju nav atrunāta sadārdzinājuma segšanas kārtība:
 - Pastāv risks, ka projekts var netikt īstenots, jo finansējuma saņēmējs nav paredzējis, ka iespējams būs jāiegulda papildu finanšu līdzekļi.

- Pastāv risks konfliktam starp starpniekinstitūciju un finansējuma saņēmēju, kura atbildība ir segt sadārdzinājuma izmaksas (it īpaši, ja finansējuma saņēmējs ir valsts pārvaldes institūcija).

2. Līgumā starp starpniekinstitūciju un finansējuma saņēmēju būtu jāatrunā, kādos gadījumos finansējuma saņēmējam ir tiesības izmantot noteikto neparedzēto izdevumu rezervi.

- ▶ Līgumā būtu jāatrunā:
 - Ka rezerves izmaksas var izmantot ar projekta īstenošanu saistīto tiešo izmaksu, nevis administratīvo izmaksu segšanai;
 - Nosacījumus un kārtību, kādā tiek izmantota neparedzēto izdevumu rezerve. Optimālā variantā būtu jāatrunā, ka finansējuma saņēmējs izdevumus, kurus tas vēlas segt no neparedzētajiem izdevumiem plānotajiem līdzekļiem, projekta ietvaros var veikt, ierosinot grozījumus projektā atbilstoši normatīvajos aktos un līgumā par projekta īstenošanu noteiktajai kārtībai, t.i., iesniedzot projekta/līguma grozījumu pieprasījumu.
- ▶ Gadījumā, ja neparedzēto izdevumu izmantošana nav atrunāta, iespējamās šādas sekas:
 - Konflikts starp finansējuma saņēmēju un starpniekinstitūciju, jo starpniekinstitūcija nav viennozīmīgi norādījusi kā, kad un ar kādiem nosacījumiem finansējuma saņēmējam ir tiesības izmantot šo rezervi. Ja finansējuma saņēmēji rezervi izmanto neatbilstoši, ilgtermiņā tas ietekmēs finansējuma apguvi, jo radīsies neattiecināmas izmaksas.

3. Līgumā starp starpniekinstitūciju un finansējuma saņēmēju būtu jāatrunā, ka finansējuma saņēmējam iepirkumi ir jāveic apstiprinātajā projekta iesniegumā norādītajos termiņos, kā arī jānosaka, ka starpniekinstitūcijai ir tiesības radušos maksājumus neattiecināt, ja termiņi tiek kavēti.

- ▶ Gadījumā, ja šādi aspekti līgumā nav atrunāti pastāv risks, ka projekta iepirkumi netiek veikti savlaicīgi, kā rezultātā pastāv lielāks risks izmaksu sadārdzinājumam un kopējai finansējuma apguvei.

2.2.5 5. posms - Projektu uzraudzība un kontrole

Izmaksu pamatotības novērtēšana

1. Maksājumu pieprasījumos norādītajām izmaksām būtu jābūt izdalītām pēc izmaksu kategorijām, kuras definējusi starpniekinstitūcija, kā rezultātā būtu iespējams izsekot projekta izmaksām un noteikt, vai izmaksas bijušas pamatotas.

- ▶ Praktiski maksājuma pieprasījuma struktūra būtu jāsalīdzina ar apstiprinātā projekta iesnieguma budžeta izmaksu pozīciju struktūru un detalizācijas pakāpi – vai tās ir atbilstošas un vienādas, lai gūtu pārliecību par to, ka attiecināti tiek tikai tie izdevumi, kuri ir apstiprināti projekta izvērtēšanas posmā;
- ▶ Gadījumā, ja maksājuma pieprasījuma izmaksu pozīciju struktūra būtiski atšķiras no projekta iesniegumā norādītās izmaksu struktūras un/vai tajā ir nepietiekama detalizācijas pakāpe, iespējamās šādas sekas:
 - Izmaksas nevar izsekot un pārbaudīt, un var tikt apstiprinātas izmaksas, kas būtībā neatbilst projekta mērķim un kopējam aktivitātes mērķim.

2. Pēc maksājumu attaisnojošajiem dokumentiem būtu jāvar skaidri noteikt maksājuma mērķi un sasaisti ar maksājuma pieprasījumā atspoguļoto (t.i., uz kuru izmaksu pozīciju maksājums ir attiecināms).

- ▶ Gadījumā, ja nav iespējams noteikt maksājuma mērķi un sasaisti ar maksājuma pieprasījumā atspoguļoto, pastāv risks, ka izmaksas netiek apstiprinātas un tas var būtiski kavēt kopējo finansējuma apguvi.

3. Balstoties uz maksājuma pieprasījuma pārbaudes rezultātiem, būtu jāgūst pārliecība, ka pirms maksājuma pieprasījuma apstiprināšanas tiek pārbaudīts progresa pārskata ziņojums, kā arī ziņojumi par pārbaudēm projektu īstenošanas vietās.

- ▶ Praktiski būtu jānovērtē, kādā veidā starpniekinstitūcija šo pārliecību gūst. Optimālā variantā šādu aspektu pārbaude būtu iekļauta maksājuma pieprasījuma pārbaudes lapā, kuru aizpildot tiktu sniegta pārbaudes liecība par atbilstību.
- ▶ Gadījumā, ja šāda pārliecība netiek gūta, pastāv risks, ka tiek apstiprinātas izmaksas, kas ir neatbilstošas, kā rezultātā tiek kavēta aktivitātes mērķu un rezultātu sasniegšana.

Sadārdzinājuma riska novērtēšana

4. No maksājumu pieprasījumos sniegtās informācijas būtu jāvar viennozīmīgi noteikt, kurās pozīcijās ir bijis izmaksu sadārdzinājums un kādā apmērā.

- ▶ Praktiski izvērtējot šo aspektu, tas būtu jāskata ciešā kontekstā ar apstiprinātajos projektos norādītajām un maksājumu pieprasījumos atspoguļotajām izmaksām. Optimālā variantā būtu viennozīmīgi jāredz plānotais un faktiskais apmērs, kā arī finansējuma saņēmēja skaidrojums par iemesliem, ja šīs summas atšķiras.
- ▶ Gadījumā, ja nav viennozīmīgi nosakāms šis plānotais un faktiskais, pastāv risks, ka atsevišķos gadījumos finansējuma saņēmējs centīsies izmaksu sadārdzinājumu segt no citā izmaksu pozīcijā plānotā.

5. No maksājumu pieprasījumos sniegtās informācijas būtu jāvar viennozīmīgi noteikt, kā tiek izmantota neparedzēto izdevumu rezerve.

- ▶ Lai veiktu jautājuma pārbaudi, to jāskata ciešā kontekstā ar apstiprinātajā projekta iesniegumā plānoto un līgumā starp finansējuma saņēmēju un starpniekinstitūciju atrunāto, jo maksājuma pieprasījumā būtu jābūt viennozīmīgi atspoguļotam, ka neparedzētie izdevumi tiek izmantoti tiešo izmaksu segšanai, nevis administratīvo izmaksu segšanai. Papildus ieteicams izvērtēt līgumu grozījumus, kuros finansējuma saņēmējs ir norādījis, kam un kā viņš plāno neparedzētos izdevumus izmantot.
- ▶ Gadījumā, ja maksājuma pieprasījumos sniegtā informācija un struktūra nav viennozīmīga, pastāv būtisks risks, ka neparedzētie izdevumi netiek segti tiešo izmaksu sadārdzinājumam.

2.3 Riska pakāpes noteikšana

Vērtētāja uzdevums ir veikt novērtējumu, par pamatu ņemot 1.pielikumā norādītajā pārbaudes lapā definētos novērtējuma jautājumus. Veicot novērtējumu, jāaizpilda pārbaudes lapa un:

- ▶ Par katru jautājumu jāatzīmē atbilde „I” vai „Nav”;
- ▶ Ja sniegta atbilde „I”, jāsniedz kvalitātes novērtējums;
- ▶ Ja uz novērtējamo jautājumu sniegta atbilde „Nē” vai konstatēti būtiski kvalitātes trūkumi, atbalsta jomai tiek piešķirti norādītie riska punkti. Ja sniegta atbilde „I” un nav konstatēti būtiski kvalitātes trūkumi, par novērtējamo jautājumu tiek piešķirti 0 punktu.

Atbalsta jomas izvērtējuma rezultātā punkti tiek summēti un noteikta kopējā riska pakāpe:

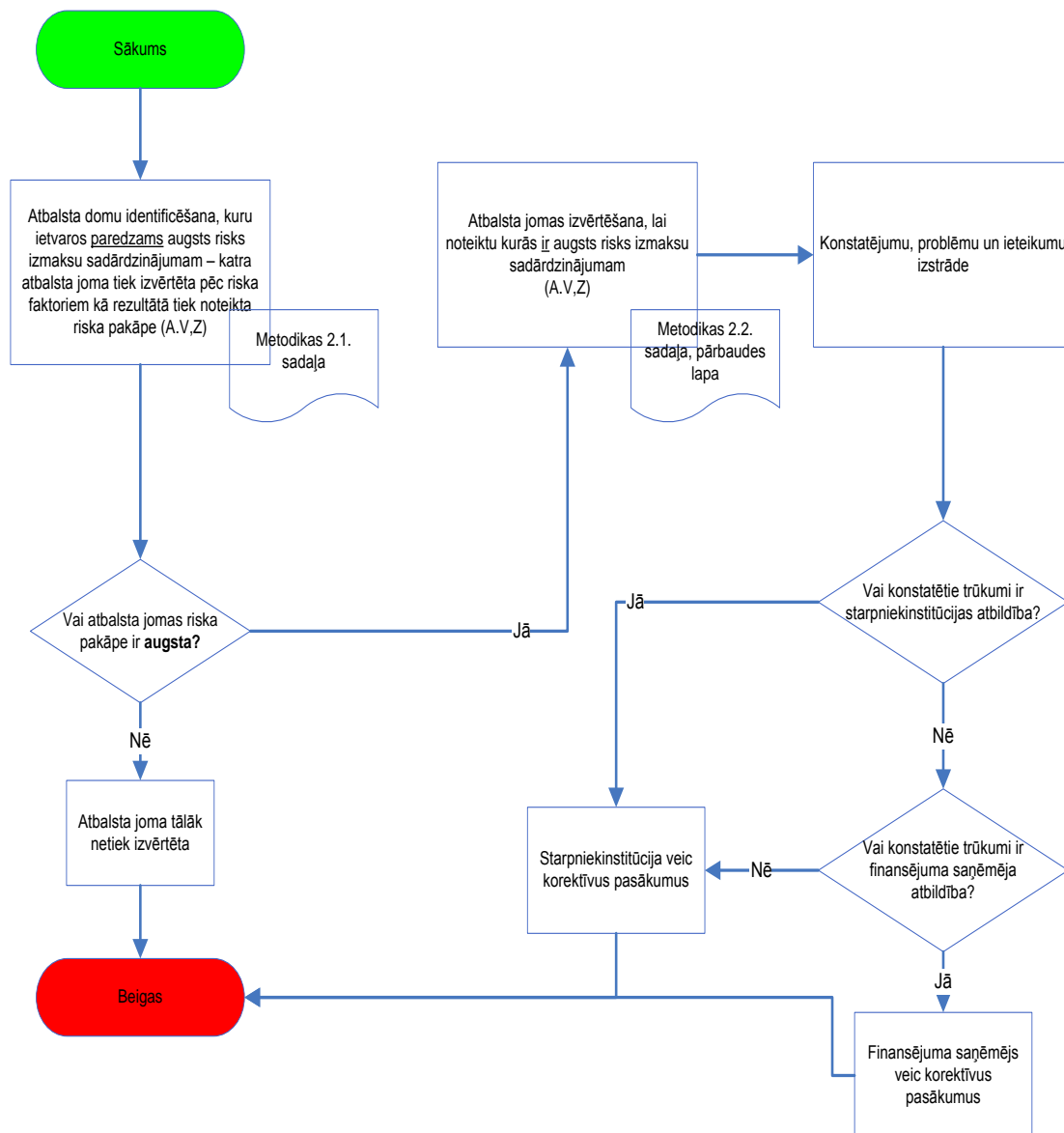
Tabula 15

Kopējais iegūto punktu skaits	Riska pakāpe
No 60 līdz 135 punktiem	Augsta
No 30 līdz 59 punktiem	Vidēja
Līdz 30 punktiem	Zema

Iegūto punktu skaits un riska pakāpe jāatspoguļo novērtējuma rezultātu kopsavilkumā (1.pielikums) un jānorāda konstatētās problēmas, iespējamās sekas un ieteikumi.

3 Novērtējuma rezultātu kopsavilkuma izstrāde

Praktiski no metodikas viedokļa novērtējums jāveic šādā secībā:

legūtie rezultāti jāatspoguļo atbilstoši 1.pielikuma formai.

Novērtējuma rezultātu kopsavilkums

Novērtējuma rezultātā par augsta riska aktivitātēm tika konstatēts:

1. Novērtētā atbalsta joma: _____

legūtais punktu skaits _____

Riska pakāpe _____

Problēmas:

-
-

Iespējamās sekas:

-
-

Ieteikumi:

-
-

2. Novērtētā atbalsta joma: _____

legūtais punktu skaits _____

Riska pakāpe _____

Problēmas:

-
-
-

Iespējamās sekas:

-
-
-

Ieteikumi:

-
-

Novērtējuma rezultātu kopsavilkuma pielikums

1. Novērtējuma ietvaros tika noteiktas šādu atbalsta jomu riska pakāpes (norādīt tikai veicot novērtējumu 2004.-2006.gada plānošanas perioda kontekstā):

Atbalsta joma	Riska vērtējums (punktos)	Riska pakāpe (A,V,Z)

2. Novērtējuma ietvaros tika noteiktas šādu aktivitāšu riska pakāpes (norādīt tikai veicot novērtējumu 2007.-2013.gada plānošanas perioda kontekstā):

Aktivitātes Nr.	Aktivitātes nosaukums	Riska vērtējums (punktos)	Riska pakāpe (A,V,Z)

3. **Augsta** riska atbalsta jomu novērtējuma rezultāti (jāaizpilda par katru atbalsta jomu)

Nr.	Novērtējamie jautājumi	Novērtējumā izmantotie avoti	Ir	Nav	Kvalitātes novērtējums	Riska vērtējums s ²
1.posms - Vērtēšanas kritēriju izstrāde, aktivitātes MK noteikumu izstrāde						
<i>Novērtējamie jautājumi izmaksu pamatotībai:</i>						
1.1	Projektu iesniegumu vērtēšanas kritērijos vismaz viens kritērijs ir balstīts uz plānoto izmaksu pamatotības pārbaudi.	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Projektu iesniegumu vērtēšanas kritēriji; ▶ MK noteikumi par aktivitātes īstenošanu. 				5
1.2	Ir skaidri un viennozīmīgi definēta izmaksu pamatotības kritēriju pārbaude (t.i., vērtēšanas metodika detalizēti atspoguļo, kas pret ko ir jāpārbauda, lai noteiktu, vai izmaksas ir plānotas pamatoti – tās atbilst aktivitātes MK noteikumos noteiktajām attiecināmo izmaksu kategorijām, un projekta finanšu naudas plūsmas sastādīšanā ir pielietoti FM noteiktie makroekonomiskie	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Projektu iesniegumu vērtēšanas metodika; ▶ Vērtēšanas komisijas nolikums 				3

² Ja uz novērtējamo jautājumu sniegta atbilde „Nē” vai konstatēti būtiski kvalitātes trūkumi, aktivitātei tiek piešķirti norādītie riska punkti.

Nr.	Novērtējamie jautājumi	Novērtējumā izmantotie avoti	Ir	Nav	Kvalitātes novērtējums	Riska vērtējums ^{s2}
	pieņēmumi).					
Novērtējamie jautājumi sadārdzinājuma riska novērtēšanai:						
1.3	Projektu iesniegumu vērtēšanas kritērijos viens no kvalitātes kritērijiem ir, ka projektu iesniegumu atlasē priekšroka tiek dota projektiem, kuru īstenošanas laiks nav plānots garāks par diviem gadiem.	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Projektu iesniegumu vērtēšanas kritēriji; ▶ MK noteikumi par aktivitātes īstenošanu. 				2
1.4	Projektu iesniegumu vērtēšanas kritērijos un MK noteikumos par aktivitātes īstenošanu noteikts, ka projektu iesniegumu atlasē priekšroka tiek dota projektiem, kuriem projekta iesniegšanas brīdī ir izstrādāts tehniskais projekts.	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Projektu iesniegumu vērtēšanas kritēriji; ▶ MK noteikumi par aktivitātes īstenošanu. 				3
1.5	MK noteikumos par aktivitātes īstenošanu iekļauts nosacījums, ka pirmais iepirkuma konkurss ir jāizsludina ne vēlāk kā triju mēnešu laikā no projekta iesnieguma apstiprināšanas brīža.	<ul style="list-style-type: none"> ▶ MK noteikumi par aktivitātes īstenošanu; ▶ Projektu iesnieguma veidlapas aizpildīšanas metodika; ▶ Standarta līgums starp finansējuma saņēmēju un starpniekinstitūciju. 				2
1.6	MK noteikumos par aktivitātes īstenošanu iekļauti nosacījumi par neparedzēto izdevumu aprēķināšanas apmēru un tā pielietošanas nosacījumiem.	<ul style="list-style-type: none"> ▶ MK noteikumi par aktivitātes īstenošanu; ▶ Projektu iesnieguma veidlapas aizpildīšanas metodika; ▶ Standarta līgums starp finansējuma saņēmēju un starpniekinstitūciju. 				5
1.7	Aktivitātes īstenošana plānota tā, lai nodrošinātu vienmērīgu finansējuma apguvi visā plānošanas perioda laikā	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Aktivitātes īstenošanas laika grafiks; ▶ Atbildīgo iestāžu izstrādātā finansējuma apguves 				3

Nr.	Novērtējamie jautājumi	Novērtējumā izmantotie avoti	Ir	Nav	Kvalitātes novērtējums	Riska vērtējums s ²
		analīzes kārtība.				
1.8	Aktivitātes ietvaros plānotais finansējums tiek apgūts atbilstoši FM izstrādātajam ES fondu apguves mērķa profila grafikam 2007.-2013. gadam	► ES fondu apguves mērķa profils				3
2.posms - Metodisko norādījumu izstrāde projektu iesniegumu sagatavošanai						
<i>Novērtējamie jautājumi sadārdzinājuma riska novērtēšanai:</i>						
2.1	Starptiekstitūcija ir izstrādājusi metodiskos norādījumus projektu iesniegumu sagatavošanai, kuros attiecībā uz finansējuma plānu ir skaidri atrunāts, kā:					
a)	Plānot projekta budžetu - t.i. cik detalizētā tam jābūt, pa kādām izmaksu kategorijām tas jāsadala;	► Metodiskie norādījumi projektu iesniegumu veidlapas aizpildīšanai				5
b)	Plānojot paredzamās izmaksas, izmantot noteiktos makroekonomiskos pieņēmumus;					4
c)	Plānot izmaksas pa projekta posmiem, ja projektam ir posmi.					2
2.2	Starptiekstitūcija ir izstrādājusi metodiskos norādījumus finansējuma saņēmējiem, kā efektīvi un kvalitatīvi veikt projekta ietvaros plānotos iepirkumus, iekļaujot:					
a)	Norādes, kā pielietot analītisko izmaksu katalogu;	► Metodiskie norādījumi finansējuma saņēmējiem par iepirkumu procedūras īstenošanu un vadību.				3
b)	Norādes, kā noteikt piedāvājumu cenu sadalījumu pa izmaksu pozīcijām, kā arī pieņēmumus, kuri jāizmanto attiecībā uz cenu pieaugumu, ja līguma īstenošana paredzēta periodā, kas ilgāks par vienu gadu.					5
c)	Kārtību, kādā izstrādāt iepirkuma līgumu: - gadījumos, ja tā īstenošanas laiks nepārsniedz divus gadus, nepieļaujot līgumcenas maiņu, pamatojoties uz izmaksu pieaugumu; - gadījumos, ja tā īstenošanas laiks pārsniedz divus gadus, īpaši atrunājot nosacījumus par izmaksu indeksāciju, tajā skaitā nosakot, kurās izdevumu pozīcijās pieļaujama indeksācija un kāda metodika, salīdzināmā statistika tiks izmantota indeksācijas apjoma aprēķināšanai.					5

Nr.	Novērtējamie jautājumi	Novērtējumā izmantotie avoti	Ir	Nav	Kvalitātes novērtējums	Riska vērtējums s ²
2.3	Starpniekinstitūcija ir izstrādājusi metodiskos norādījumus, kā veikt projekta izmaksu un ieguvumu analīzi vai izmaksu efektivitātes analīzi, t.sk.:					
a)	Ir noteiktas paredzamo izmaksu pamata kategorijas;	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Izmaksu un ieguvumu analīzes vai izmaksu efektivitātes veikšanas metodika; ▶ FM noteiktie makro-ekonomiskie pieņēmumi (apstiprināti MK). 				3
b)	Ir noteikti makroekonomiskie pieņēmumi, kas jāizmanto šim nolūkam, un tie atbilst FM noteiktajiem;					2
c)	Ir noteikts, pēc kādiem principiem plānot projekta investīciju un darbības izmaksas un kā noteikt projekta atlikušo vērtību;					4
d)	Ir sniegtas norādes galveno rādītāju aprēķināšanai un atrunāta to interpretācija;					5
e)	Ir sniegtas norādes, kā uzraudzīt izmaksu un ieguvumu izpildi.					5
3.posms - Projekta iesnieguma un iepirkuma dokumentācijas sagatavošana						
<i>Novērtējamie jautājumi sadārdzinājuma riska novērtēšanai:</i>						
3.1	Balstoties uz projekta dokumentāciju, var secināt, ka pirmais iepirkums projekta ietvaros ir plānots ne vēlāk kā trīs mēnešus pēc projekta apstiprināšanas.	▶ Projekta iesniegums (laika plāns un budžeta plāns)				3
3.2	Sastādot projekta naudas plūsmu, ir ņemti vērā būvniecības projektu izmaksu analītiskajā katalogā noteiktie rādījumi un pieņēmumi.	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Projekta iesniegums (laika plāns un budžeta plāns); ▶ Būvniecības projektu izmaksu analītiskais katalogs 				4
3.3	Sastādot projekta naudas plūsmu, ir ņemti vērā FM noteiktie makroekonomiskie pieņēmumi.	▶ Projekta iesniegums (laika plāns un budžeta plāns)				3
3.4	Projektā ir paredzēti neparedzētie izdevumi starpniekinstitūcijas noteiktajā apmērā.	▶ Projekta iesniegums (budžeta plāns)				5
3.5	Projekta īstenošanas ilgums ir mazāks par 2 gadiem.	▶ Projekta iesniegums (laika plāns un budžeta plāns)				4
3.6	Attiecībā uz projekta ietvaros veiktajiem iepirkumiem projekta iesniedzējs/ finansējuma saņēmējs ir nodrošinājis, ka:					
a)	piedāvājumu cenas ir norādītas	▶ Projekta iepirkum				5

Nr.	Novērtējamie jautājumi	Novērtējumā izmantotie avoti	Ir	Nav	Kvalitātes novērtējums	Riska vērtējums s ²
	sadalījumā pa izmaksu pozīcijām, kā arī ir izmantoti starpniekinstitūcijas noteiktie pieņēmumi attiecībā uz cenu pieaugumu plānošanu, ja līguma īstenošana paredzēta periodā, kas ilgāks par vienu gadu.	dokumentācija ▶ Metodiskie norādījumi finansējuma saņēmējiem par iepirkumu procedūras īstenošanu un vadību.				
b)	<p>Iepirkumu līgumos atrunāts, ka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ja tā īstenošanas laiks nepārsniedz divus gadus, netiek pieļauta līgumcenas maiņa, pamatojoties uz izmaksu pieaugumu; - ja tā īstenošanas laiks pārsniedz divus gadus, ir īpaši atrunāti nosacījumi par izmaksu indeksāciju saskaņā ar starpniekinstitūcijas noteikto metodiku. 					5
4.posms - Līgumu slēgšana ar finansējuma saņēmēju						
<i>Novērtējamie jautājumi sadārdzinājuma riska novērtēšanai:</i>						
4.1	Līgumā starp starpniekinstitūciju un finansējuma saņēmēju ir atrunāts, no kādiem līdzekļiem tiks finansēts izmaksu sadārdzinājums, ja tāds radīsies projekta īstenošanas laikā.	▶ Līgums ar finansējuma saņēmēju				5
4.2	Līgumā starp starpniekinstitūciju un finansējuma saņēmēju ir atrunāts, kādos gadījumos finansējuma saņēmējam ir tiesības izmantot noteikto neparedzēto izdevumu rezervi.	▶ Līgums ar finansējuma saņēmēju				5
4.3	Līgumā starp starpniekinstitūciju un finansējuma saņēmēju ir atrunāts, ka finansējuma saņēmējam iepirkumi ir jāveic apstiprinātajā projekta iesniegumā norādītajos termiņos un ka, starpniekinstitūcijai ir tiesības radušos maksājumus neattiecināt, ja termiņi tiek kavēti.	▶ Līgums ar finansējuma saņēmēju				4
5.posms - Projektu uzraudzība un kontrole						
<i>Novērtējamie jautājumi izmaksu pamatotībai:</i>						
5.1	Maksājumu pieprasījumos norādītās izmaksas ir sadalītas starpniekinstitūcijas noteiktajās izmaksu kategorijās, tādēļ projekta izmaksas var izsekot un noteikt, vai tās bijušas pamatotas.	▶ Maksājuma pieprasījums				4
5.2	Maksājumus attaisnojošajos dokumentos var skaidri noteikt maksājuma mērķi un ir nosakāma skaidra sasaiste ar maksājuma pieprasījumu atspoguļoto (t.i. zem kuras izmaksu pozīcijas tas ir	▶ Maksājuma pieprasījums un maksājumus attaisnojošie dokumenti				5

Nr.	Novērtējamie jautājumi	Novērtējumā izmantotie avoti	Ir	Nav	Kvalitātes novērtējums	Riska vērtējums ^{s2}
	attiecināms).					
5.3	Balstoties uz maksājuma pieprasījuma pārbaudes rezultātiem, var secināt, ka pirms maksājuma pieprasījuma apstiprināšanas tiek pārbaudīts progresa pārskata ziņojums, kā arī ziņojumi par pārbaudēm projektu īstenošanas vietās.	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Maksājuma pieprasījuma pārbaudes lapa; ▶ Progresa ziņojuma pārbaudes lapa 				4
Novērtējamie jautājumi sadārdzinājuma riska novērtēšanai:						
5.4	No maksājumu pieprasījumos sniegtās informācijas var viennozīmīgi noteikt, kurās pozīcijās ir bijis izmaksu sadārdzinājums un kādā apmērā.	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Maksājuma pieprasījums; ▶ Projekta iesniegums (plānotais budžets) 				5
5.5	No maksājumu pieprasījumos sniegtās informācijas var viennozīmīgi noteikt, kā tiek izmantota neparedzēto izdevumu rezerve.	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Maksājuma pieprasījums; ▶ Līgums par projekta īstenošanu. 				5

legūtais punktu skaits kopā _____